

KONGOKRISEN OCH VÄRLDSLÄGET

DE SENASTE veckornas internationella händelseutveckling kring den stora oredan i Kongo efterlämnar en bitter eftersmak hos dem, som betraktar den med någon kritik och ej låter sig helt duperas av de officiösa kommentarerna.

På den positiva sidan kan givetvis bokföras, att åtminstone för ögonblicket — möjligheterna för plötsliga oangenäma överraskningar är emellertid hart när obegränsade — riskerna för en allvarlig storpolitisk konflikt förefaller avsevärt mindre liksom att faran för något slags direkt kommunistisk intervention i Kongo synes undanröjd — även detta väl att märka för ögonblicket och med all reservation för plötsliga nya komplikationer.

Om man alltså av Förenta Nationerna och dess ledning endast kräver, att de skall medverka till att avlägsna akuta krigsrisker till snart sagt vad pris som helst och utan hänsyn till den träffade uppgörelsens konsekvenser på längre sikt, ja då har världen all anledning att adressera sitt tack till Dag Hammarskjöld (och till den amerikanska utrikesledningen) liksom en gång i tiden till de dåvarande franska och engelska regeringarna för dessas fridsamma och medgörliga hållning i Rhenlandsaffären 1936 och i München 1938. Detta tycks också vara den attityd, som

den s. k. världsoptionen i allmänhet uppvisar för närvarande. Freden måste bevaras, kosta vad det kosta vill. Den, som under krigshot framställer krav, bör därför i huvudsak få sin vilja fram, om apparenserna kan nödtorftigt bevaras. Hur den fredligt sinnade partens eftergifter kan komma att påverka maktbalansen i fortsättningen, är av mindre intresse. Framför allt undviker man att ställa sig frågan, om inte slutresultatet av en serie eftergifter under krigshot till sist kan bli detsamma som en gång under 1930-talet — att man tvingas att i ett ogynnsamt läge och under enorma risker upptaga en kamp, som man, om man hade intagit en fast hållning från början, sannolikt hade kunnat helt undvika och annars då fått utkämpa under långt gynnsammare styrkeförhållanden, än vad nu måhända blir fallet.

Eftergiftspolitiken — det kanske inte anses finkänsligt att nu använda termen »appeasement» — 1960 påminner i mycket om den, som praktiserades 1956 i Suezfrågan. Då liksom nu anlades ett egendomligt och godtyckligt formalistiskt resonemang, som resulterade i att den i realiteten aggressiva parten kom att framstå såsom angripen, medan den i verkligheten fördelade inför världsoptionen

framställdes såsom suspekt eller t. o. m. såsom angripare. Då liksom nu visade det sig omöjligt att hålla ihop västblockets medlemmar kring en gemensam politik; inför Moskvas hotelser och inför oron bland de nya, färgade nationerna brast sammanhållningen och lämnades de exponerade — 1956 England och Frankrike, 1960 Belgien — i sticket av sina bundsförvanter. I bägge fallen spelade Förenta Staterna en ledande roll i detta débâcle, och i bägge fallen användes Förenta Nationerna som ett slags fikonalöv för att skyla Västerens nakenhet.

Vad som inträffat i Kongo, är vad alla initierade bedömare från början befarat, nämligen att den så brådstörtat tillyxade självständiga staten visat sig i allo inkompetent att fullgöra ens de mest elementära förpliktelser att upprätthålla inre ordning och infria åtagna yttre förpliktelser. Sammanhanget kring det stora myteriet i den kongolesiska armén är alltså outrett, men det förefaller fullt tänkbart, att det egentligen arrangerats av »premiärministern» Lumumba — denna remarkabla företeelse inom världspolitiken — i syfte att uppnå just vad som han också med FN:s hjälp nu faktiskt har uppnått, nämligen att slingra sig ur de förbindelser, vilka han ingått med Belgien så nyligen, att bläcket på dem knappast hunnit torka.

I denna situation nödgades Belgien sätta in sina i Kongo befintliga trupper för att skydda de talrika

belgierna och de övriga européerna och ej minst deras kvinnor från de mest påtagliga faror. Tack för denna handräckning i farans stund blev, att Belgien fått schavottera inför säkerhetsrådets övervägande majoritet och världsoptionen som något slags fredsstörare och huvudskyldig till den utbrutna krisen. Hr Lumumba har däremot kommit undan med mycket milda förebråelser och i realiteten fått FN:s stöd för sin skamfilade och vacklande auktoritet. I stället för att ägna FN:s blygsamma resurser åt den gigantiska uppgiften att försöka upprätta lugn och ordning inom vidsträckta territorier, som mer eller mindre villigt lyder under Lumumbas excentriska spira, måste FN på Chrusjtjevs bud ge sig in på att »pacificera» den enda del av Kongo, där ordning och reda hela tiden existerat, nämligen Katanga. Det har visserligen i rådsbeslutet sagts, att detta inte innebär något ställningstagande av FN till de inre konflikterna. Men det måste dock för var och en stå klart, att mot bakgrund av de föregående händelserna FN-truppernas inryckning i Katanga skulle komma att innebära en prestigevinst för Lumumba och ett motsvarande allvarligt bakslag för de krafter, som försökt att hålla Katanga utanför det övriga kongolesiska konkursboet. Aktionen skulle därför synnerligen lätt kunnat få till följd, att man nu slutgiltigt spelat över Katanga i Lumumbas och hans anhängares hän-

der. Om dessa herrars pålitlighet i de stora internationella motsättningarna har de senaste veckornas händelser lämnat vältaliga vittnesbörd. Hela ingripandet i Katanga är så mycket onödigare, som något slags statlig enhet ju alls ej existerade i Kongo före den belgiska tiden och det därför kan tänkas många lösningar i fråga om de olika territoriernas statliga disponerande, sedan kolonialregimen upphört. Ingenting gör nödvändigt att Katanga underställes en regering i Leopoldville, och allt talar för att Västern så effektivt som möjligt borde stödja Tshombes jämförelsevis förtroendeväckande regim.

Om de senaste händelserna snarast tyder på ökade möjligheter att rädda Katanga ur det övriga kongolesiska eländet, är förtjäns-ten därav så gott som uteslutande att tillskriva herr Lumumbas allt vettlösare uppträdande.

Den politik, som fördes i Suezkrisen, förspillde en mycket god utsikt att för alltid eliminera en av de värsta orosstiftarna inom storpolitiken och spelade i stället definitivt en av världens viktigaste kommunikationsleder över i hans händer. Den politik, som nu föres, har försummat en liknande chans att oskadliggöra Lumumba, denne demagog, som rimligen antingen fullständigt saknar ansvars känsla och omdöme eller också är en nödtorftigt maskerad kommunistisk agent. Och samma politik riskerar

också att på längre sikt beröva den fria världen en av dess betydelsefullaste naturtillgångar, mineralfyndigheterna i Katanga.

Att man ansett sig böra föra en sådan politik även denna gång, har väl — vid sidan av de till synes obotliga antikoloniala fördomarna i Amerika — två huvudgrunder. Den ena är obenägenheten att irriteras sådana representanter för de nya länderna som t. ex. dagens diktatorer i Ghana och Guinea. Den andra är rädslan för att intaga en fast hållning, när man i Moskva intensivare än vanligt rasslar med vapnen. I bägge fallen torde väl den gamla erfarenheten komma att besannas, att varje utbetalning till en utpressare inom en rätt kort tid får till följd nya — och ofta höjda — krav från honom. Och varje eftergift av detta slag medför i sin tur, att den psykologiska såväl som den materiella maktbalansen mellan Öst och Väst förskjutes ett stycke till Västs nackdel.

Om en framtida historieskrivning — det Gud förbjude! — skulle få anledning att dryfta orsakerna till att den fria världen, trots sitt långt bättre utgångsläge, till sist dukade under för den kommunistiska, komme sannolikt ett ej ringa intresse att ägnas åt det sätt, varpå de bägge kämpande blocken förmådde — respektive inte förmådde — utnyttja Förenta Nationerna i sina respektive intressens tjänst.